

Juhász Tamás

Kolozsvár

Az egyház hite és hitvallás az egyházban*

A 21. század második évtizedében itt Közép-Európa keleti végein is eljutottunk arra a felismerésre, amit nyugatabbra élő hittestvéreink már évtizedekkel korábban tapasztaltak: a hit nem magától értetődő dolog, s keresztyénnek vélt embertársaink zöme nem az egyházban, nem hitben nőtt fel. Ugyanakkor az egyháztól és a keresztyénségtől eltávolodottak egy része – ideológiai alapon – szembe is fordult a hívőkkel, és nagy fájdalomkra ők az európai értelmiség hangadó rétege lett. Az „írástudóknak” ez az újabb „árulása”¹ bizonyos értelemben nagyobb baj, mint a felvilágosodásnak az az ága, amely kétszáz évvel ezelőtt „a vallás megvetőit”² jelentette. A vallás „lenézői” a romantikus 19. század derekán így bírálták a Heidelbergi Kátét. Gúnyos kritikájukat ma is sokan osztják:

Wir wollen ihn nicht haben,
den Heidelberger Kohl!
An ihm soll der sich laben,
dem Schimmel schmecket wohl.

Solang das Licht im Innern,
Bewusstsein und Verstand,
Vernunft und Geist erinnern,
dass wir mit Gott verwandt.

Vom angebor'nen Bösen
Der Geist zu uns nicht spricht.
Zum Hass geschaaff'ne Wesen,
gottlob! Das sind wir nicht.³

---

* Elhangzott a *Bemutató a templomban – a Káté helye a keresztség és az úrvacsora között* témájú nemzetközi konferencián, amelyet a Kolozsvári Protestáns Teológia a Heidelbergi Káté születésének 450. évfordulájára szervezett 2013. november 15-én.

¹ A kifejezés Julien Benda: *La Trahison des Clercs* című könyvére utal, amelyet Babits Mihály *Az írástudók árulásának fordított*, a francia műről írt választanulmányában (Julien Benda: *Az írástudók árulása. Babits Mihály tanulmányával*. Ford. Rónai Mihály András. Szerk. Markos György. Politikai remekírók tára, 1. Anonymus Irodalmi és Művészeti Kiadó Rt. Könyvnyomdája, Budapest, 1945).

² Eredetiben: „Verächter der Religion“. A közkeletű kifejezés Schleiermacher 1799-es előadásorozatának címéből ismert: *Über die Religion. Reden an die Gebildeten unter ihren Verächtern* (Berlin 1799).

³ Magyarul: *Heidelbergi zöldsálatá / Nem kell nekünk éték gyanánt. / Kinek jó a fonnyadt zöldség / Égye meg az ilyen kaját! // Míg csak tiszta öntudatunk / ébren tartja a belső fény, /*

Ezeket a gondolatokat csak azért illesztettem ide előljáróban, hogy lássuk, egész konferenciánk milyen közegben történik, s hogy nem hiábavaló mindaz, amit ma a 450 éves Kátéra emlékezők és annak szerelmesei a fent említett árulás ellenében tesznek Európa-szerte az asztalra a *Catechismus redivivus* nevében, illetve segítségével.

Három dologról fogok beszélni. *Először* arról, hogy miért választottuk értekezletünk témájának megjelöléseként a „Bemutatás a templomban” címet. Mi a jelentősége a hit fogalmára nézve annak, hogy a Heidelbergi Káté *textus receptusa* a pfalzi istentiszteleti rendtartás szerves része? *Másodszor* az „igaz hitről”, ahogyan ezt a Káté érti. *Harmadszor* pedig az egyház rendje és az egyház hitvallása kölcsönhatásáról.

1. Miért választottuk ezt a téma-megjelölést: „Bemutatás a templomban”?

Ez a bibliás cím részben arra a történelmi tényre utal, hogy a Heidelbergi Káté ugyan az 1563 januárjában tartott zsinaton „született”, de csak a novemberi zsinaton „mutatták be a templomban”, amikor hivatalos, bevett szövege a pfalzi *Kirchenordnung*ba, az istentiszteleti rendtartásba „ágyazva” nyerte el végleges helyét.⁴ A hit fogalmára nézve külön jelentősége van annak, hogy a Heidelbergi Káté *textus receptusa* az istentiszteleti rendtartás szerves része lett.

A Heidelbergi Kátében az egyházzal szóló tan három döntő pontján nem a hitről, hanem a *hívókról* van szó:

- „a hívők együtt és egyenként is tagjai az Úr Krisztusnak, és részesei minden javának és ajándékának” (55. kérdés-felelet);
- „Krisztus nekem és minden hívőnek meghagyta, hogy egyek a megtört kenyérből, s igyak a nekem nyújtott pohárból az ő emlékezetére” (75. kérdés-felelet);
- az igehirdetéssel és az egyházfegyelemmel „nyitja meg Isten a hívőknek a mennyországot” (83. kérdés-felelet); „Krisztus felhatalmazása szerint

---

ész, értelem jól hirdeti: / hogy az ember isteni lény. // Olyant a szellem nem tanít, / Hogy mi bűnben fogantattunk. / Természetből gyűlölködők? / Nem, – hál' Istennek, nem vagyunk.

A lengői névtelen szerző versikéjét közli Udo Smidt: *Der Heidelberger Katechismus im Zeugnis der Bekennenden Kirche*. In: Walter Herrenbrück – Udo Smidt (Hrsg.): *Warum wirst du ein Christ genannt? Vorträge und Aufsätze zum Heidelberger Katechismus im Jubiläumjahr 1963*. Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn 1965, 14.

⁴ A Heidelbergi Káténak ezt az eredeti szövegösszefüggését a 20. században Niesel szövegkiadása tudatosította újra: Niesel, Wilhelm *Bekennnisschriften und Kirchenordnungen der nach Gottes Wort reformierten Kirche*. Theologischer Verlag, Zürich 1938. A tizennégy hitvallás szövegét tartalmazó gyűjteményben a pfalzi *Kirchenordnung* a 136–218. lapon található, a szöveget H. Klugkist Hesse gondozta. Magyar nyelvre fordította Tókécs István: *A Pfalzi Egyház Rendtartása*. In: *Református Szemle* 1969/5–6, 391–439. Újra közölte Fekete Károly: *A Heidelbergi Káté magyarázata. Hálaadásra vezető vigasztalás 129 kérdés-feleletben*. Kálvin Kiadó, Budapest 2013, 527–561.

[az evangélium] *a hívőknek* együtt is, személyesen is tudtul adja: Isten Krisztus érdeméért minden bűnüket valóságosan megbocsátja” (84. kérdés-felelet).

E három kifejezés a hívők Krisztusban való kiválasztásáról, Krisztussal való egyesüléséről, bűnük bocsánatáról, Krisztus által megígért és beteljesített életéről beszél. De nemcsak ez a négy kérdés, hanem a káté mindegyik, egyes szám első személyben hangzó kérdése és felelete a hívőkre vonatkozik. Az ő nevükben kérdez, számukra foglalja össze az evangéliumot, őket kívánja megerősíteni Isten megtartó munkájában. A Káté hívőkhöz szóló jellegéből következik, hogy a káté hitről szóló tanítása nem a hívőkből indul ki. Nem a hívők Istenről, emberről, világról szóló ismeretét foglalja össze, hanem azt, amivel Isten a hívőket tanítja és vigasztalja, azt, amit Isten nekik parancsol.

A Kátében a hívőket meghatározó alapmagatartás ellentétes a későbbi korok pietista felfogásával. Nem az egyes hívőkhöz szól, tudniillik azokhoz, akik kiváló kegyességet, „szentségi” életvitelt gyakorolnak az egyházban, hanem ahhoz az egyházhoz, amelynek tagjai mind hívők és szentek, úgy, amint ezt az Efézusi levél megszólítása kifejezte. Ahol az Újszövetség a hívőkről szól (pl. Gal 3; Róm 4; 1Pt 1), *egyfelől* azt hangsúlyozza, hogy a hívők *Isten ítélete alatt*, igazságtalanságban és halálban vannak, *másfelől* azt, hogy Jézus Krisztus által áldottak, megigazultak, életre és örök életre választottak. Annak a fordulatnak, amelyet Isten eleve akart és Szent Fia áldozatában végbevitt, kegyelmi szövetsége szerint meg kell történnie a hívők közösségében (az egyházban) is, de egyénileg, a hívők életében is. Isten a szövetségben helyreállította az emberekkel való közösségét, de ez a szövetségben helyreállított emberi élettekkel vált hétköznapi valósággá. A szövetség teljeseedik ki az egyházban is, a hívőkben is. Isten helyreállító munkájának ebben a kettős megvalósulásában nincs fontossági sorrend, nincs első és nincs második: a közösség *a hívőkért* van, a hívőkben a *közösség* épül.

Káténk, ezzel a Biblián alapuló szóhasználatával, hogy tudniillik nem pusztán (és elméletileg) hitről beszél, hanem *a hívőkről*, a hit személyességét tanítja. Közös úton jár e tekintetben Lutherrel és Kálvinnal, akik rávilágítottak arra, hogy az ige alapján leírható hitesemény nem egyeztethető össze a hit semmilyen szubjektív értelmezésével. E felismerés 20. századi új felfedezése és igazolása az egyik legerősebb összeköttetés a reformátori és jelenkori hit-tan között. Barth *Egyházi Dogmatikája* egyik ismert tételében ezt olvassuk:

„A Szentlélek az a megelevenítő hatalom, aki által Jézus Krisztus a bűnös embert a gyülekezetbe, tehát arra hívja el, hogy mint keresztyén ember benne higgyen: őt, mint éppen őérette szolgálóvá lett Urat elismerje, megismerje és vallja.”⁵

⁵ 63. §. *A Szentlélek Isten és a keresztyén hit*. Ld. Barth, Karl: *Die Kirchliche Dogmatik*. IV/1. Theologischer Verlag, Zürich 1970, 826.

A hit a hit tárgya által – Jézus Krisztus, a szolgává lett Úr által – van; hívónek lenni nem más, mint ezért a tárgyért létezni. A hit tehát „excentrikus” létezés, olyan létezés, amely Jézus Krisztusra irányul. A hit alapján Jézus Krisztus jelenvaló, élő valósága „mindenek számára objektív, reális, ontológiai valóság”, akire igent mondani szükségképpen, de ennek az igennek a kimondásában a Szentlélek felébresztő hatalma nyilvánul meg. Az a hit, amelynek Jézus Krisztus a tárgya és alapja – esemény, és ebben jön létre az ember új léte, konstituálódik a hit személyessége. Ma is érvényes Tavaszgy Sándor 80 éve leírt sürgetése:

„A református keresztyén tan szerint ma az a legfőbb igyekezetünk, hogy a hitet kiszabadítsuk az emberi-történeti jelenség világából.”⁶

A Schleiermacher óta tartó modern teológia az értelemhez, az érzelemhez vagy az akarathoz kötötte, illetve ezek egyike-másika nyilvánulásának tekintette a hitet. Ebben a félreértésben legmakacsabbul az ébredési mozgalmak érzelmi alapú élményhite tart ki, pedig

„[...] az emberi szív átélő vagy érző képessége csődöt mond Istennel szemben, annál az egyszerű oknál fogva, hogy az emberi szív a hiúság menedéke, rejtekei tele vannak hazugsággal, ravasz képmutatással és öncsalással.”⁷

2. Az „igaz hit”, ahogyan ezt a Heidelbergi Káté érti

A Heidelbergi Kátét nemcsak az jellemzi, hogy aránylag rövid szövege a maguk kiterjedtségében és mélységében veti fel a hit bibliai kérdéseit, hanem az is, hogy e kérdésekre reális választ keres. A „reális” azt jelenti, hogy Istenről és az emberről az ő valóságuk szerint tanít. Úgy, ahogyan Isten kijelentése a Szentírásban tudunkra adta, hogy kicsoda Isten és ki az ember. Mivel a hit Isten és az ember kapcsolata, hajlamosak lennénk olyan harmonizálásra, amely csökkenti a Teremtő és a teremtmény minőségi távolságát, a Szent és a bűnös kibékíthetetlen ellentétét. A kapcsolat arra csábíthat, hogy úgy beszéljünk Istenről és emberről, mint ugyanazon lét két egymást fedő területéről, és folyamatnak tekintsük Isten emberré lételetét és az ember istenülését. Ezzel azonban eltűnne az üdvtörténetet összefoglaló hit, amely Istennek az emberért hozott örök tanácsvégzése szerint Jézus Krisztusban ment végbe, s aki nem megistenült ember és nem emberiesült Isten, hanem valóságos Isten és valóságos ember egy személyben.

Mivel a hit valóságának megfelelő kérdés-felvetés és válaszadás kétoldalú, ezért a Káté elemzőinél bizonyos ingadozás állapítható meg a tekintetben, hogy a káté antropológiai vagy krisztológiai jellegű? Ez különösen az 1–17.

⁶ Tavaszgy Sándor: *Református keresztyén dogmatika*. Az 1932-ben megjelent első kiadásnak a szerző saját jegyzeteivel bővített második kiadása Protestáns Teológiai Intézet, Kolozsvár 2006, 317.

⁷ Uo. 321.

kérdésekre vonatkozik. E kérdések középpontjában éppen a hit fő dilemmája áll: Isten és az ember igazságossága. A kétféle tanítási út (először antropológiai, azután krisztológiai) feltételezése és az ebben foglalt következetlenség vádja eszik, ha a hit kérdéseit és válaszait nemcsak a 18. kérdéstől kezdődően, hanem már az első 17 kérdésben is halljuk. A Káté azt a hit-tant fejt ki, amelyet nemcsak summáz és bevezet, hanem amelyet megalapoz az 1. kérdés. Nem lehet úgy értelmezni a Kátét, hogy három főrészének diszpozíciója a 2. kérdésben van, hanem úgy, hogy ez a diszpozíció benne gyökerezik az 1. kérdésben, „a” hitvallásban. A hívők, akik vallást tettek az ő keresztyén egzisztenciájukról, a következőkben folyamatosan vallást tesznek bűnükéről és nyomorúságukról, megváltásukról és hálaadásukról.

A Heidelbergi Káté minden magyarázója utalni szokott arra, hogy ez a hitvallás a Római levélen épül fel. Ezt teológiatörténeti érveléssel is alá tudjuk támasztani, hiszen Ursinus teológiája a Melanchthonét követi, Melanchthon teológiáját pedig 1522. évi Római Levél-kommentárja határozta meg. De erősebb a közvetlen befolyás. Így épül a hármasság felosztás a levél három fő részére (1–3., 4–11., 12–16.), illetve a Róm 7 utolsó verseire, a bevezető hitvalló kérdés pedig a Róm 14,8-ra: *mert ha élünk, az Úrnak élünk, ha meghalunk, az Úrnak halunk meg. Tehát akár élünk, akár meghalunk, az Úréi vagyunk.*

A legvilágosabb érvelés Ursinus saját magyarázatából meríthető e fentiekhez. Miért éppen a vigasztalás, a *consolatio* fogalmát választották a szerzők a Krisztusban elrejtett hívő egzisztencia alap kifejezésének? Ursinus feleletül utalt ugyan arra, hogy a filozófia is keresi az életben és halálban vigasztalást nyújtó legfőbb jót, a Káté mégis a Római levél idézett lokusa alapján értelmezi a kérdést.

„Erős vigasztalásunk az életben és a halálban, hogy hit által Krisztusba vagyunk beoltva. Ez az egyedüli biztos vigasztalás, mert a halálban egyedül ez nem semmisül meg.”

Ursinus úgy foglalja össze az 1. felelet vigasztalásról szóló vallomásait, hogy mindenütt utal a nyomorúságnak arra a mélységére, amelyben Krisztus minket megszabadít és tulajdonává tesz:

- a) a megbékélésben Isten ellenségei lesznek Isten fiává;
- b) bűneinkért Krisztus vére az elégtétel;
- c) Krisztus a bűn és a halál nyomorúságából, az ördög hatalmától szabadít meg minket;
- d) mivel az ő tulajdona vagyunk, „idvességünk nem áll a mi hatalmunkban, különben minden pillanatban ezerszer elveszítenénk azt”;
- e) bár ez életben olyanok vagyunk, mint az áldozatra szánt juhok, azoknak, akik Istent szeretik, minden javukra van.

A hitvallást cáfoló ellenvetések tovább mélyítik az ember nyomorúságának képét, egészen a hit és hitvallás megingatásáig: „A te hited gyenge, s

megtérésed tökéletlen”. A végső válasz elismeri e harc befejezetlenségét, de éppen ezért bízik Isten vigasztalásában:

„Ebben a nagyon nehéz és nagyon veszélyes küzdelemben, amit az Istennek összes fiai tapasztalnak, rendületlen marad a keresztyén vigasztalás, és végül így következett: Ennélfogva Krisztus, összes jótéteményeivel együtt, reám is kiterjed.”⁸

Ennél a pontnál talán elvárható lett volna, hogy a Káté klasszikusnak számító 21. kérdéséből és feleletéből – *Mi az igaz hit?* – kiindulva szóljunk az igaz hitről. De tudatosan hagytam a hit valóságáról szóló fejtegetésünk végére. Mert ha a hit fogalmát csak ebből a feleletből értelmeznénk, csupán antropológiai jellegzetességeiről beszélhetünk. Úgy tűnhet, hogy csak meg kell találnunk az emberi értelem, az intellektuális igaznak tartás és a szívbeli bizalom helyes arányát és kölcsönhatásait, s már „igaz hittel” rendelkezünk. Holott Isten és ember kapcsolatának a hitben is Istennél van a kezdete. A 21. felelet definíciója a 20. feleletből érthető: Isten az evangéliummal megszólított embert igaz hit által „Krisztusba oltja”. Ezért az értelem (igaznak tartás) és az érzelem (szívbeli bizodalom) emberi komponensei felsorolásának itt az a szerepe, hogy jelezzék: a Krisztusba „oltatás” eseményében Isten egész emberségünket, teljes egzisztenciánkat igénybe veszi és mozgósítja.

3. Kölcsönhatás

az egyház rendje és az egyház hitvallása között

1. A Heidelbergi Káté mint az istentiszteleti rendtartás része

Külön jelentősége van annak, hogy a Heidelbergi Káté, akárcsak a mai confirmáció, a keresztség és az úrvacsora között foglal helyet. Az anyaszentegyházban, az édesanya karjaiban megkeresztelt gyermekeket az egyetlen vigasztalásról szóló tanúságtétellel és tanúságtételre nevelik addig, amíg az a gyülekezetnek felnőtt, úrvacsorázó és felelős tagjává lesz.

Az istentiszteleti rendtartásban szembeszökő az az előírás, amely szerint a Káté valamilyen formában minden istentiszteletnek szerves alkotórésze. Még a sajátosan az ifjoknak szóló tanításnál, a „kátéóránál” is jelen van az egész gyülekezet. Így, a sokszori ismétléssel és gyakorlással az evangéliumi hit „formája és mértéke” valósággal vérévé vált minden gyülekezeti tagnak. Ez pedig kész védelmet és fegyverzetet nyújt kifelé, az evangéliumi hit „külső” támadóival szemben, „befelé” pedig a minden helyzetben bizonyosnak tudott „életben és halálban egyetlen vigasztalást” erősíti. Az elkészült rendtartás is ezt a kétirányú

⁸ Zacharias Ursinus: *Corpus Doctrinae Orthodoxae sive Catechetarum Explicationum*. Közreadja Paraeus Dávid, Heidelberg 1616. Magyar nyelvű fordította Szabó András, Székelyudvarhely 1941. A kéziratot írógépelte Szép Róbert, Kolozsvár 1976. A gépelt kéziratot digitalizálta Ballai Zoltán, Hodgya 2004. PDF-kézirat, 18–19.

– kifelé számadásra kész, befelé pedig hiterősítő vigasztalásban megnyilvánuló – folyamatot tükrözi: a hitvallás az egyház rendjének része, mert az egyház rendje a hitvallás része.

Ez a szavakban meg nem fogalmazott és *a rendszeres hitvallásban és hitvalló rendjében* élő egyházzról szóló meggyőződés, amely a Káté és a rendtartás egységében tükröződik, ebből a kálvinista felismerésből ered:

„[...] az egyház nemcsak abban él, amit prédikál, és nemcsak abban, amit tesz, hanem egyszerűen abban, hogy ő: ő maga.”⁹

Az egyház egyház, s ezt az önazonosságot meg kell őriznie, ha nem akar egyrészt a rajongás, másrészt a megmerevedés áldozatául esni.

Érdemes felfigyelni erre a teológiai gondolatra: a pfalzi egyházi rendtartásban a *keresztséget* követi a Heidelbergi Káté, mint amely az ifjakat az egyházba és a *gyülekezet istentiszteletébe* bevezető egyházi tanítás, majd ezután tárgyalja az *úrvacsora* rendjét. Ez az eszményi istentisztelet: először megkeresztelik a gyülekezet újszülött tagjait, ezt követi az igehirdetés, majd az úrvacsora ünnepével zárul. Ebben a sorrendben a keresztség mint gyermekkeresztség az egyháznak Isten szövetségében rejlő eredetét és a hit isteni eredetét pecsételi meg, s ezért *sacramentum initiationis*. Az úrvacsora pedig a gyülekezetnek az ígéletben való megmaradását pecsételi meg és a gyülekezet hitét erősíti, illetve táplálja: ezért *sacramentum nutritionis*.

2. Két megjegyzés az ágendához

a) A pfalzi *Kirchenordnung*ban a Heidelbergi Káté és az egyházi rend összetartozása *nem pusztán formai kapcsolat*. A Káté nem egy fejezet a rendtartás sorrendjében, hanem a Kátét minden ízében meghatározó mély bibliai tanítás áthatja az istentiszteleti rend minden részét. A prédikációnak és az ifjak tanításának, az intelmeknek és a lelkigondozói részeknek, az istentiszteleti sorrendnek és az imádságoknak egyaránt tükrözniük kell a bűn – megváltás – hálaadás hármasságában lüktető evangéliumot.

Maradékalanul kifejezésre jutott az a szándék, amely – a fejedelmi előszó szerint – az istentiszteleti rendtartás megalkotásánál vezette a szerzőket. Miután a januárban kiadott katekizmus az ifjúság tanításában mutatkozó hiányokat, rendetlenséget és visszaéléseket volt hivatott helyrehozni, úgy most a teljes rendtartás a ceremóniában, a sákramentumok adminisztrálásában, és egyéb istentiszteleti gyakorlatban akar helyes és egyöntetű rendhez segíteni.¹⁰ Sem az egységes tan, sem az egységes rend nem öncél. Mindkettőnek ez a szándéka:

⁹ Locher, Gottfried W.: „Das vornehmste Stück der Dankbarkeit”. Das Gebet im Sinne der Reformation nach dem Heidelberger Katechismus. In: *Evangelische Theologie* 17 (1957), (563–578.) 568.

¹⁰ Vö. Frigyes fejedelem előszavával. Ld. Tőkés István (ford.): A Pfalzi Egyház rendtartása (1563). In: Fekete Károly: *i. m.* (527–561), 527.

„[...] ily módon s mi szeretett alattvalóink mind a tanításban, mind a külső szertartásokban egységesen és a Szentírás fundamentumán állva, Isten Igéjének és akaratának helyes ismeretére jussanak, és hogy abban továbbvezetessenek.”¹¹

Ez a szándék csak úgy valósulhatott meg az istentiszteleti rendtartásban, ha abban a Káté nem laza függelék, hanem a gyülekezet minden életmegnyilvánulásában mutat rá „Isten Igéjének és akaratának helyes ismeretére”.

b) *Másodszor* megállapítható, hogy miközben a Heidelbergi Káté és a Pfalzi Egyház rendtartása ennyire szoros egységben kapcsolódik össze, a Káté mégsem akar olyan feltétlen norma lenni, amely a gyülekezeti életet valamilyen dogmatikai kordába, „kényszerzubbony”-ba szorítja. A Káté valamilyen formában minden egyes istentiszteleten szóhoz jut, amint az előbb is láttuk a mai gyülekezet számára elképzelhetetlen gyakoriságban és sokrétűségben, és pedig úgy, mint amely „Isten Igéjének és akaratának” hordozója, de *sehol sem lép az ige helyére*. A rendtartás előírja minden istentiszteleten az ige hirdetését, a prédikációt. Kivételt csak az esti és reggeli áhítatok képeznek, ahol az ige bibliaolvasás formájában van jelen. A katekizmus ennek *az Ige alatt összesereglett gyülekezetnek épülésére* akar szolgálni.

Az épülés a Kátéval egybehangzón itt azt jelenti: a Krisztussal való közösség akkor lesz valóban egyetlen vigasztalássá, ha ezt a tanítást minden egyes hívő személyes ügyének tekinti, s akkor a Káté már nem kényszerítő norma, hanem *útjelző* az Isten akaratával megegyező és az ígére épült úton. Ezt a fejedelmi előszó azzal a gondolattal juttatta kifejezésre, hogy szilárd meggyőződése szerint: a rendtartás „Isten Igéjének és akaratának helyes ismeretére” fog szolgálni.

3. A Heidelbergi Káté mint hitvallás

Gyakran találkozunk azzal a hivatkozással, hogy a református egyházak sajátos módon viszonyulnak hitvallásaikhoz. A lutheránus egyházaktól eltérően, a református egyházaknak nincs olyan hitvallási iratgyűjteményük, amely egyformán érvényben lenne minden gyülekezetben. Az apostoli hitvalláson és a Nicea-konstantinápolyi Hitvalláson kívül egyetlen hitvallás sincs, amely az öt világrészen élő reformátusságnak közös, bevett kincse volna. A legismertebb hitvallásgyűjteményeinknek (Kiss Áron, E. F. Karl Müller, Philipp Schaff, W. Niesel, P. Jacobs) sohasem volt ilyen igényük, csak dokumentáris-informatív szerepet töltenek be. E jelenség mögött azt a református meggyőződést kell látnunk, amely egyrészt a reformátori „solus Christus” formulában, másrészt pedig az újabb kori teológiában felbukkant „ecclesia semper reformanda” követelményben jut kifejezésre.

---

¹¹ Fekete Károly: *i. m.* 527.

A Heidelbergi Káté maradéktalanul oldotta meg a hitvallási iratok ezen kettős követelményét. A Káté az ige tekintélye alatt marad, de szabályozó szerepet is kap. III. Frigyes előszava ezt így fogalmazta meg:

„[...] [vele] ne csak az ifjúság nyerjen a templomban és iskolában istenfélő oktatást és megfelelő nevelést, hanem a prédikátorok és iskolamesterek maguk is egy biztos és állhatatos formát és mértéket kapjanak, amelyhez az ifjúság oktatásában igazodjanak, és ne eszközölhessenek naponta a saját tetszésük szerinti változtatásokat, és ne tanítsanak ellenkező módon.”¹²

---

¹² Juhász Tamás: A Heidelbergi Káté rövid története és jelentősége. In: *Heidelbergi Káté. A Református Keresztyén Egyház hitvallása*. E kiadás a Heidelbergi Káté megjelenésének 440. évfordulója alkalmából készült. Alapkiadás: Heidelbergi Káté. A Református Keresztyén Egyház hitvallása. A szöveg megállapítását végezte: dr. Tavaszgy Sándor. Revideálták: dr. Imre Lajos és dr. Makkai Sándor. Erdélyi Református Egyházkerület, Kolozsvár 1930, (6–28.), 27.